

UPPSALA
UNIVERSITET

Brottsbegreppet

Introduktionsföreläsning i straffrätt

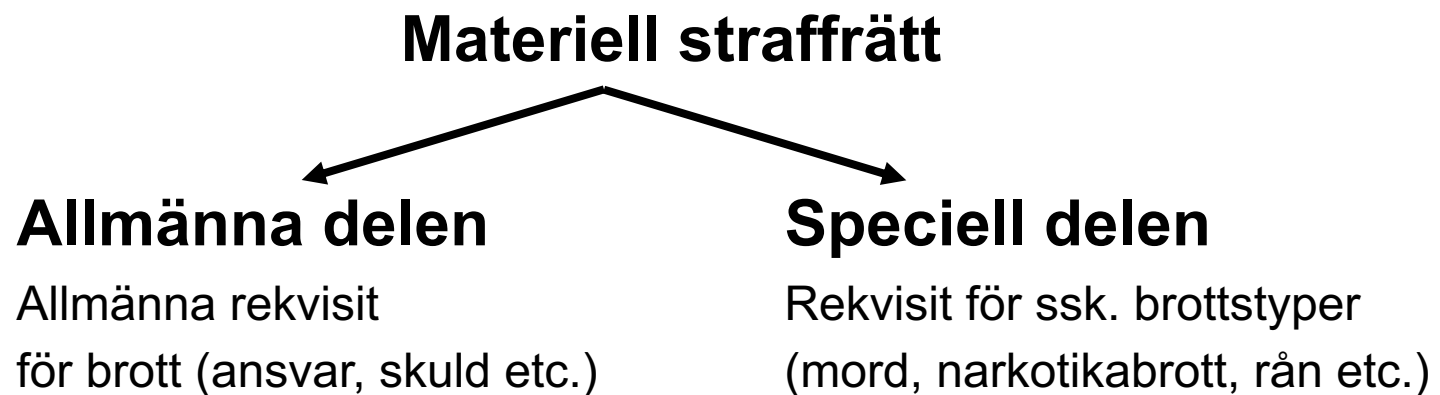
T4

Magnus Ulväng
Professor i straffrätt

STRAFFRÄTTENS INDELNING

1. Materiell straffrätt (**Brott och påföljd**)
2. Regleringen av **verkställighet** (av påföljder)
3. **Internationell straff(process)rätt**

→ Obs!! **SR omfattar inte straffprocessen** – dvs. rätten om rättegången och processen i domstol (t.ex. regler om bevisning, hur ett åtal skall vara utformat, vilka tvångsmedel man får använda etc.)

UPPSALA
UNIVERSITET

LAGSTÖD FÖR BROTTSBEGREPPET

T.ex.

BrB 1:1

BrB 1:2

BrB 24:1

BrB 24:2

BrB 24:6

10 § Polislagen

OSV. OSV.

BROTTSBEGREPPET

A REKVISIT FÖR OTILLÅTEN GÄRNING

1. BROTTSBESKRIVNINGSENLIGHET

TOLKNING AV LAGTEXT

- Rekvisiten i en straffbestämmelse är uppfyllda (*legalitetsprincipen*)
- Handling vs. underlåtenhet
- Självständiga & osjälvständiga brottsformer

BEGRÄNSANDE PRINCIPER OCH LÄROR

- Kravet på **gärningsculpa**
- **Nationella begränsningar**
- Underlåtenhetsansvar (**garantläran**)

2. RÄTTFÄRDIGANDE OMSTÄNDIGHETER

- Det får inte föreligga omständigheter som gör gärningen rättsenlig (tillåten)
- Undantagsregler som ger rätt till *annars otillåtna gärningar*
T.ex. Nöd, nödvärn, samtycke etc.

B REKVISIT FÖR PERSONLIGT ANSVAR

1. DET ALLMÄNNA SKULDKRAVET

- **Uppsåt/oaktsamhet**
(*dolus & personlig culpa*)
- *Täckningsprincipen*
Gärningsmannens uppsåt/oaktsamhet skall täcka hela den otillåtna gärningen

2. URSÄKTANDE OMSTÄNDIGHETER

- Det får inte föreligga omständigheter som ursäktar gärningsmannen
- *T.ex. excess, straffrättsvillfarelse, frivilligt tillbakaträdande etc.*

LEGALITETSPRINCIPEN

(se bl.a. BrB 1:1, BrP § 5, RF 2:10, EKMR art. 7)

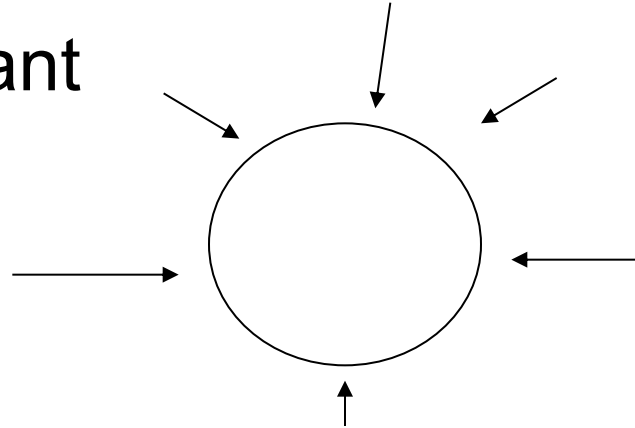
- Krav på stöd i skriven lag
- Analogiförbud
- Retroaktivitetsförbud
- Obestämdhetsförbud

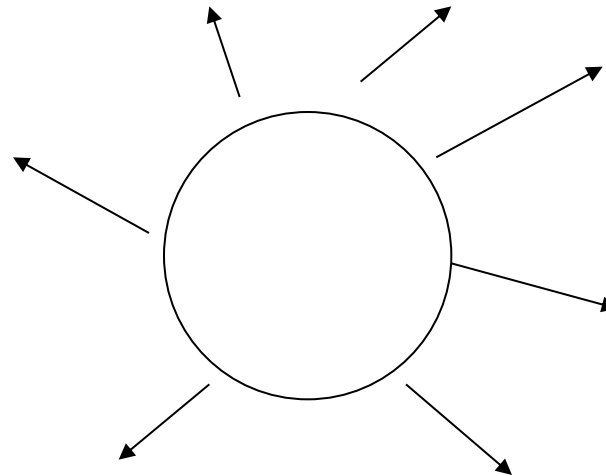
UPPSALA
UNIVERSITET

GARANTPOSITION

Skyddsgarant

Övervakningsgarant

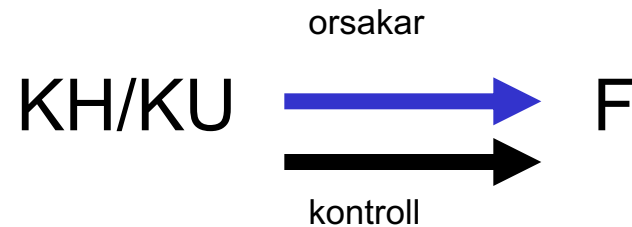

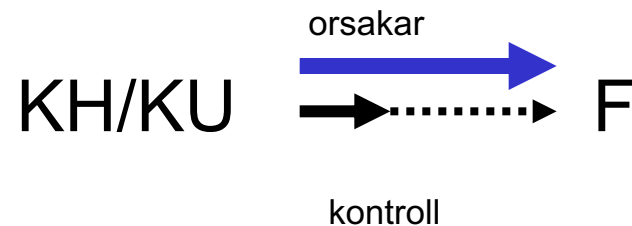
GÄRNINGSCULPA

Två typfall:

2. Kontroll över hela händelseförloppet

1. Gärningsculpa

GÄRNINGSCULPA

1. Utgör KG ett *otillåtet risktagande*?

(a) Innebär KG **en risk** för att OF skulle inträffa?

(b) Innebar risken att det fanns **goda skäl att avstå** (om man vill undvika OF)?

Beakta:

- aktsamhetsstandarder (även icke-rättsliga normer)
- Pseudostandarder (bonus pater familias)
- ordningsregler/allm. föreskrifter

2. Är risken *relevant* för den okontrollerade följden?

(a) Hade gärningsmannen anledning att ta det konkreta händelseförloppet i beräkning?
(**Förutsebar?**)

(b) Tillhör händelseförloppet den klass av händelseförlopp som gör den kontrollerade gärningen till ett otillåtet risktagande (oaktsam)?
(**Riskförverkligande?**)

→ Om JA på 1 och 2 = Gärningsculpa

RÄTTFÄRDIGANDE OMSTÄNDIGHETER

- Resultatet av en **intressekollision**
- Att utföra en otillåten gärning måste dock varai någon mån **försvarlig**
- Om situationen är sådan att det finns skäl att utföra en annars otillåten gärning, kan den i vissa fall ändå vara rättfärdigad (tillåten)

T.ex.

1. Nödvärn (BrB 24:1)
2. Laga befogenhet (BrB 24:2, PolisL)
3. Nöd (BrB 24:4)
4. Förmans order (BrB 24:8)
5. Samtycke (BrB 24:7)
6. Socialadekvans ("slasktratt")

SKULDFORMER

- Vad betyder uppsåt respektive oaktsamhet?
 - Vad menar vi t.ex. med att någon orsakat något uppsåtligen? Måste följden "ha varit meningen", orsakats "med flit" etc.?
 - Vad skiljer mellan att säga att någon orsakat något genom oaktsamhet och att något orsakats av en olyckshändelse?

Uppsåt (vilja, avsikt, insikt, tro etc.)

(a) Avsiktsuppsåt

(b) Insiktsuppsåt

(c) Likgiltighetsuppsåt

Oaktsamhet ("ville inte", "avsåg inte", "trodde inte", men borde ha....)

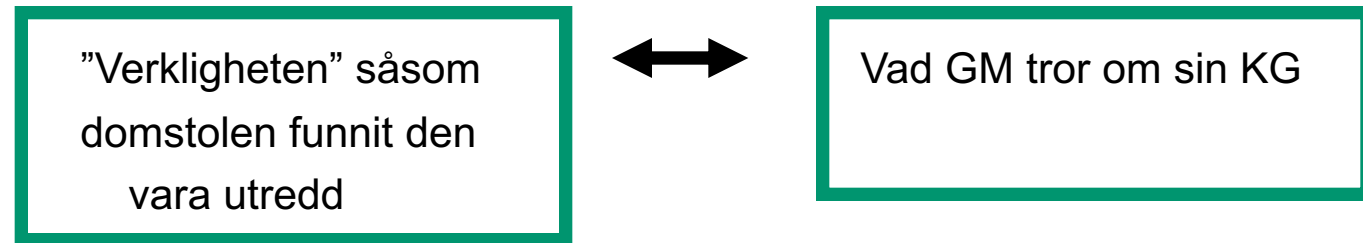
(a) Medveten oaktsamhet

(b) Omedveten oaktsamhet

TÄCKNINGSPRINCIPEN

- GM:s uppfattning om KG (dess följder och omständigheter) skall överensstämma med vad som faktiskt har skett

OTILLÅTEN GÄRNING

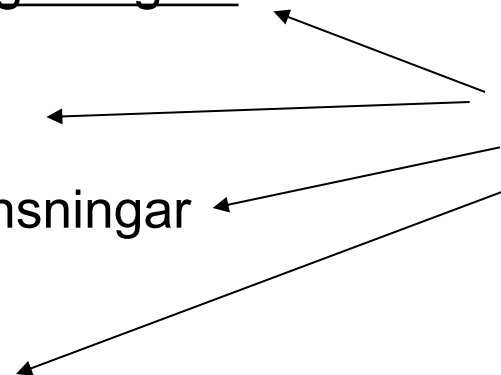
A1 Brottsbeskrivningsenlighet

- Gärningsculpa
- Avsaknad av nationella begränsningar

PERSONLIGT ANSVAR

Uppsåt/Oaktsamhet

A2 Rättsstridighet

URSÄKTANDE OMSTÄNDIGHETER

- Gärningsmannen anses **inte rimligen kunna klandras** trots att han begått en otillåten gärning med uppsåt (eller oaktsamhet)
→ Helt ursäktad

Endast undantagsfall:

1. Excess (BrB 24:6)
2. Straffrättsvillfarelse (BrB 24:9)
3. Frivilligt tillbakaträdande (t.ex. BrB 23:3)
4. (Tidigare: Tillfällig sinnesförvirring – jfr NJA 2020 s. 169)

STRAFFRÄTTSVILLFARELSE

1. Felaktig publicering
2. Saknas möjlighet att få kännedom om straffbudet
3. Synnerligen otydligt straffbud
4. Felaktiga besked från myndighet

